

Észak-Macedónia kül- és belpolitikája a 2024-es választások után – választási értékelés

Készítette: Németh Ferenc, kutató, MKI

Lektorálta: Ármás Julianna, kutató, MKI

Összefoglalás: A 2024-es elnök- és parlamenti választásokon magabiztos eredménnyel tért vissza a hatalomba a VMRO–DPMNE. Dacára annak, hogy a kormányalakítási folyamat rég nem látott könnyedséggel zajlott le, a jobboldali párt által vezetett kabinetnek számos bel- és külpolitikai kihívással kell szembe néznie. Kérdéses, hogy miként lesz képes az új kormány, nemzeti fordulata mellett Észak-Macedónia uniós integrációjának előmozdítására, vagyis az ahhoz elvárt alkotmánymódosítás végrehajtására, miközben a Görögországgal való név vita is bármikor kiújulhat. A belpolitikai színtéren eközben új szereplők jelentek meg, akik jó eséllyel kezdenek ki az elmúlt évtizedekben megszilárdult politikai konstellációt.

Kulcsszavak: Észak-Macedónia, választások, külpolitika, jobboldali fordulat, EU integráció

Abstract: *VMRO–DPMNE returned to power confidently following the 2024 presidential and parliamentary elections. Despite the government formation process being completed with unprecedented ease, the right-wing cabinet faces several domestic and foreign policy challenges. It remains to be seen how the new government, in spite of its national focus, will advance North Macedonia's EU integration, including the implementation of the required constitutional changes. Additionally, the so-called name dispute with Greece could resurface at any moment. Meanwhile, new actors have emerged on the domestic political scene, and they will likely challenge the political constellation that has been in place for the past decades.*

Keywords: *North Macedonia, elections, foreign policy, right-wing turn, EU integration*

Bevezetés

2024 tavaszán elnök- és parlamenti választásokat tartottak Észak-Macedóniában, amelyen elsöprő sikert ért el, ezáltal pedig hét év után visszatért a hatalomba a Belső Macedón Forradalmi Szervezet – Demokratikus Párt a Macedón Nemzeti Egységért (*Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство*, VMRO–DPMNE). A jobboldali párt megerősödése nem okozott meglepetést a nyugat-balkáni ország bel- és külpolitikai eseményeit figyelemmel kísérők számára: az elmúlt években a Macedóniai Szociáldemokrata Szövetség (*Социјалдемократски сојуз на Македонија*, SDSM) és albán koalíciós partnere, a Demokratikus Unió az Integrációért (albánul: *Bashkimi Demokratik për Integrim*; macedónul: *Демократска унија за интеграција*, DUI) által vezetett kormány nevéhez számos belpolitikai botrány és az ország uniós integrációjának megakadása (a Bulgáriával való vita fellángolása, valamint az ún. francia javaslat elfogadása) [társult](#), amik mellett a Preszpa-megállapodás sikere, beleértve az ország NATO tagságát, szinte teljesen feledésbe merült. A nagyfokú társadalmi elégedetlenség a szavazófülkékben is [megmutatkozott](#), hiszen az SDSM több mint harmincéves történetének legrosszabb eredményét érte el, a DUI-t pedig 2001 után (egy rövid időszakot eltekintve) ellenzékbe küldte a vele szembenálló észak-macedóniai albán tömörülés. A macedón politikai blokk baloldalán emellett egy új erőnek nyílik lehetősége betölteni az SDSM-ben csalódott szavazók számára az űr, ami a későbbiekben a „kétpólusú” macedón politikai blokk átalakulását is előrevetítheti.

Az új észak-macedón kormány felállásának időszakában jelen elemzés lehetőséget biztosít arra, hogy áttekintse és értékelje a 2024-es választásokat, az így kialakult erőviszonyokat, valamint az ország legégetőbb problémáit és törésvonalait. Utóbbiak közül kiemelkedik, s az elemzésben külön hangsúlyt kap az ország kétoldalú problémáinak kérdésköre – a Bulgáriával fennálló probléma megoldásának lehetősége és az ún. névita kiújulásának esélyei –, valamint a belső viszonyok (úgy mint a macedón–albán együttműködés korlátai, az új politikai szereplők helyzete, valamint egy esetleges albán–albán rivalizálás kialakulása) feltérképezése. Összességében megállapítható, hogy a VMRO–DPMNE egy olyan időszakban tér vissza a hatalomba, amikor a macedón társadalom politikusokkal szembeni elégedetlensége soha nem látott mértéket öltött, miközben az ország uniós integrációjának előrehaladásában patthelyzet áll fent. Kérdéses, hogy a kormánypárt miképpen tud majd nacionalista retorikája megtartása mellett az ország nyugati partnerei

(elsősorban az Egyesült Államok, az EU és Németország) felé is engedményeket tenni úgy, hogy népszerűsége ne szenvedjen csorbát.

Jobboldali fordulat, régi vesztesek és új győztesek

Az elnökválasztás 2024. április 24-én megtartott első fordulójában a VMRO–DPMNE által támogatott jelölt, Gordana Siljanovska-Davkova kimagasló eredményt [ért el](#), kétszer annyi szavazatot kapva, mint az SDSM támogatását élvező, hivatalban lévő köztársasági elnök, Stevo Pendarovski. Ez az eredmény már elég jól jelezte azt, hogy milyen erőviszonyok várhatóak a május 8-ai második fordulóban és a szintén aznap tartott parlamenti választásokon. A papírforma pedig be is igazolódott: az elnökválasztást a szavazatok 65 százalékával Siljanovska-Davkova nyerte, a parlamenti választásokon a hét évig ellenzéki színekben politizáló VMRO-DPMNE pedig magabiztos győzelmet ért el. A Hristijan Mickoski által vezetett jobboldali párt 58 mandátumot szerzett, ami mellett az SDSM 18 helye nemcsak eltörpül, de a baloldali párt fennállása óta legrosszabb eredményének is számít; az SDSM-et a legnagyobb albán párt, a DUI is megelőzte egy mandátummal.

A parlamenti választásokkal új szereplők kaptak politikai legitimitációt, illetve erősödtek meg. A macedón blokkon belül a kumanovói polgármester, Maksim Dimitrievski által fémjelzett A Mi Macedóniánkért (*За Наша Македонија*, ZNAM) párt jól szerepelt és nagy esélye van rá, hogy új politikai erőként pozícionálja magát a VMRO–DPMNE és az SDSM közé, egyfajta mentesítést biztosítva az utóbbiból kiábrándult szavazóknak. A ZNAM ideológiáját és gazdaságpolitikáját tekintve inkább hasonlít a baloldali SDSM-hez, ám politikai retorikája, különösen az ország kétoldalú vitáiról vallott [nézetei](#) miatt a VMRO-DPMNE-hez is közel áll. Habár a szélsőbaloldali és a nyugati intézményi struktúrákkal szemben elutasító Levica párt 2020-as eredményeit figyelembe véve valamelyest erősödni tudott, ám Mickoskinak figyelembe kellett vennie azt, hogy az új kormány a NATO és EU felé is „szalonképes” legyen. Ennek fényében nem meglepő, hogy a Levica nem kapott meghívást a koalíciós tárgyalásokra sem.

Az észak-macedóniai albán politikai térfélen belül is változások történtek, így a 1,8 milliós ország közel negyedét kitevő etnikai albán lakosságot képviselő pártok dinamikájának vizsgálata megkerülhetetlen. Ugyan a parlamenti választásokon az albán koalíciók közül a DUI ért el legtöbb szavazatot, Mickoski a párt leváltását elsőszámú célként kitűző VLEN Koalíció (*Koalicioni Vlen*) felé

jelezte már az elnökválasztás első fordulóját követően koalíciókötési szándékát. A VLEN Koalíció több, egymással gyakran rivalizáló, máskor a DUI megdöntése céljából érdeki alapon összefogó észak-macedóniai albán pártok tömörülése; helyet kapott abban az Albánok Szövetsége (albánul: *Aleanca për Shqiptarët*; macedónul: *Алијанса за Албанците*) párt egy része, az SDSM-es kormánykoalícióból időközben kivált Besa Mozgalom (*Lëvizja BESA*) és az Alternatíva (*Alternativë*), a DUI „szakadárjait” magába foglaló Demokratikus Mozgalom (albánul: *Lëvizja Demokratike*; macedónul: *Демократско Движење*), valamint a koszovói Önrendelkezés (*Lëvizja Vetëvendosje*, LVV) képviselőjében Bekim Qoku. Az LVV részvétele és az, hogy a koszovói kormányfő támogatását fejezte ki a VLEN Koalíció iránt megegyezik Albin Kurti azon regionális céljával, hogy Edi Rama albán miniszterelnököt, aki a DUI körüli politikusokkal ápol hagyományosan jó viszonyt „megfossza” a Balkán-félsziget albánjainak elsőszámú vezetőjének (informális) pozíciójától. A Kurti–Rama közötti, alapvetően a regionális befolyásért folytatott albán–albán [rivalizálás](#) Észak-Macedóniában a koszovói vezetőt hozta ki győztesen, hiszen a DUI hosszú idő óta most először kerül ki a hatalomból. A DUI nemcsak a városi, fiatal albán értelmiség körében veszítette el krédóját, de a párt és vezető politikusainak neve összeforrott az elmúlt évek korrupciós és szervezett bűnözéssel kapcsolatos botrányaival; szalonképtelensége bármelyik macedón pártot eltántorította volna attól, hogy újra beveggyék a DUI-t a kormányba.

Az elnök- és parlamenti választásokkal jobboldali fordulat következett be Észak-Macedóniában, a VMRO–DPMNE magabiztos győzelme pedig viszonylag könnyű koalícióalkotási folyamatot vetített elő. A macedón táborból (egyelőre) a ZNAM tudott természetes szövetségese lenni a pártnak, míg az albán tömörülések közül a VLEN Koalíció kapott meghívást a koalícióba. Mivel a VMRO–DPMNE a kormányalakításhoz nem volt különösebben rászorulva koalíciós partnerekre (ahhoz csupán három mandátum kellett), így a szövetségeseik tárgyalási pozíció, különösen az elmúlt években egyre növekvő albán igények (mint az albán nyelv második hivatalos nyelvvé tétele vagy albán miniszterelnök kinevezése), nem bénították meg a pártot; az új kormány játékszabályait (pozíciók leosztása, politikusok kiválasztása, programterv) Mickoski diktálta. A kompromisszumok nélküli, június közepére felállt kormány legitimitása nagy, azonban meglehetősen sok bel- és külpolitikai feladat megoldásra kell felkészülnie.

Párt neve	Elnyert mandátumok száma
VMRO-DPMNE	58
DUI	19
SDSM	18
VLEN Koalíció	13
Levica	6
ZNAM	6

A 2024. május 8-ai parlamenti választások eredménye, félkövérrel a júniusban felállt kormánykoalíció pártjai. A kormányalakításhoz minimum 61 mandátum szükséges.

Belpolitika: az első száz nap ígéretei és próbatételei

A VMRO-DPMNE vezette kormánynak a parlamentben kimondottan könnyű feladata lesz, ugyanis 58 mandátumával szinte egymaga képes a törvényalkotásra. A kétharmados többséget igénylő jogszabály-módosításokat illetően sem lesz szükségszerűen tetszhalott állapotban a parlament. Az új kormány ugyanis, eseti alapon és bizonyos kompromisszumok mellett, maga mögött tudhatja a DUI támogatását; e formula működőképességét az ún. rendszertörvény [elfogadása](#) már bizonyította. A kormány struktúrájáról szóló törvény módosításával lehetőség nyílt arra, hogy még a kormányalakítás előtt átszervezhetővé váljon a minisztériumi struktúra. A támogatásukért cserébe a DUI megkapta azon állami ügynökség felügyeletét, ami azért felelős, hogy az államigazgatásban foglalkoztatottak etnikai reprezentációja ne sérüljön. Ezzel pont került az albán pártok egyik legnagyobb félelmére, az ún. kiegyensúlyozó mechanizmus [kivezetésére](#). Ezen jogszabály (vagyis a „mechanizmus”) kötelező etnikai kvótákat ír elő a közsférában alkalmazottak esetében, amiből az elmúlt évtizedben a DUI-hoz közelálló, szaktudásukban megkérdőjelezhető személyek profitáltak, ezzel a macedónokból általános felháborodást kiváltva. Ezen „kifizetőhelyek” [kivezetése](#) kampányígérete volt a VMRO-DPMNE-nek, ám a rendszertörvény DUI általi támogatása reményében sikerült megtalálni az arany középutat.

Az új kormány mélyreható politikai-gazdasági reformokat ígér. Az elmúlt években Észak-Macedóniát és magát a társadalmat is számos botrány rázta meg – úgymint a rákos betegségekre felírt gyógyszerek feketepiacon való [értékesítése](#), a tetovói kórház leégésének nem megfelelő kivizsgálása és a felelősségre vonás [elmaradta](#), az útlevelek meghosszabbításának [problémái](#), illetve számos, az SDSM és különösen a DUI politikusaihoz kötődő [korrupciós ügyek](#) –, miközben az életkörülmények az infláció és az energiaválság miatt jelentősen csökkentek. Elmaradtak a befektetések és az infrastrukturális beruházások is, vagy azok a korrupció melegágyaivá váltak. Ezek hatására a társadalom a politikusokba vetett bizalma kardinálisan visszaesett; 2016 végén ugyanis éppen annak reményében váltották le a VMRO-DPMNE-t, hogy felszámolásra kerüljön az egész politikai és gazdasági szférát átható korrupció. Az előző hét év viszont éppen arról tett tanúbizonyságot, hogy az SDSM vezette kormány folytatta a korábbi vezetés „jó gyakorlatait”. Ennek elkerülése érdekében Mickoski átfogó gazdasági reformprogramja segítségével kívánja mindazokat a hibákat korrigálni (vagy elkerülni), amit az előző kormány elkövetett. Konkrét részletek ismertetése nélkül a miniszterelnök-várományos [elmondta](#), hogy az új kormány 1 milliárd euró értékben, kormányközi alapú hitelt kíván felvenni, illetve az egyik kiemelt fejlesztési terület az energetika lesz. A hitelfelvétel, valamint az energetikai beruházások pedig a társadalom jólétének növeléséhez kíván hozzájárulni már az új kormány felálltát követő első száz napban.

Az Észak-Macedónián belüli albán–albán viszony, valamint a VLEN Koalíció teljesítménye is felvet pár kérdést. Az ellenzéki pozícióba kényszerült DUI az elmúlt évtizedekben – az utóbbi időszakban pedig egyre fajsúlyosabban – az ország stabilitásának zálogaként [pozícionálta](#) magát bel- és külföldön is. Ali Ahmeti, a DUI vezetője és a száznapos ügyvivői kormány során a miniszterelnöki posztot albánként először [betöltő](#) Talat Xhaferi, illetve a körük épült politikai-gazdasági klientúra mennyire fogja engedni, hogy a VLEN Koalíció pártjai kiszorítsák őket a hatalomból. Elképzelhető egy olyan eset is, hogy az albán politikai-gazdasági körökön belül egyfajta „alvilági” leszámolás indul el azzal a céllal, hogy a DUI-t kormányzati pozícióba segítse vissza. A VLEN Koalíciónak pedig a DUI mellett saját magával is meg kell küzdenie: a pártok többsége még viszonylag új politikai szereplőnek számít, korlátozott kormányzati előélettel, illetve a köztük meglévő és időről időre fellángoló ellentétek tovább gyengítik az összefogásukat. Kérdéses tehát, hogy a DUI leváltását követően megmarad-e az albán pártok közötti konstruktív együttműködés. Habár a VLEN Koalíció lehetséges „összeomlása” – legrosszabb esetben kilépésük a koalícióból – negatív képet festene a Mickoski-kormányról, ám a VMRO-DPMNE túlsúlya miatt nem jelentené a törvényhozás teljes megbénulását.

Külpolitika: fennmaradó nyugati elköteleződés, kétoldalú viták keretében

A jobboldali fordulattal továbbra is megmarad Észak-Macedónia a nyugati erőcentrumok és intézményi-szövetségi rendszerek iránti elköteleződése. Habár a belpolitikában megjelenthet egy-egy kritikusabb üzenet, de a VMRO–DPMNE törekedni fog arra, hogy külső legitimitációját fenntartsa; ez az előző kormány külpolitikai irányvonalainak továbbvitelét jelenti, úgymint Ukrajna és az ország uniós integrációjának támogatását, az EU közös kül- és biztonságpolitikai irányelveinek átvételét (beleértve az Oroszországra kivetett szankciókat), valamint a Németországgal való stratégiai partnerség kétoldalú és uniós szintű fenntartását. A Levica párt kivételével mindegyik, parlamentbe bejutott tömörülés elkötelezett az ország NATO tagsága és EU integrációja iránt, ami szintén összhangban áll az előző vezetés külpolitikájával.

Az ország jelenlegi legnagyobb külpolitikai kihívása a Bulgáriával fennálló kétoldalú vitája, ami 2020 vége óta nehezíti meg – sokszor pedig lehetetleníti el – Észak-Macedónia uniós integrációját. Az ún. [francia javaslat](#) (Párizs szóhasználatában „európai javaslat”) értelmében az észak-macedón alkotmány módosítása előfeltétele annak, hogy az országgal megrendezésre kerüljön az első kormányközi konferencia. A VMRO–DPMNE ezt, vagyis a bolgárt mint államalkotó kisebbség bevitelét az alkotmányba nem kívánja [támogatni](#), holott a módosításhoz szükséges kétharmados többséget az albán pártok segítségével könnyen biztosítani tudná. A francia javaslat támogatása viszont ellentmondana mindazzal, amivel a jobboldali párt kampányolt, illetve ellenzéki pozíciójában hevesen támadt és ellenezett. További kihívást jelent, hogy az összes albán párt támogatja az uniós integráció folytatásához szükséges alkotmánymódosítást, a VLEN Koalíció vezetője, Arben Taravari pedig a kormányból való kilépés lehetőségét sem tartja elképzelhetetlennek abban az esetben, ha 2024 végéig nem történik változás a VMRO–DPMNE álláspontjában. Az ügyre így kénytelen lesz az észak-macedón kormány a közeljövőben visszatérni, habár a gyakori bulgáriai kormányváltások miatt nem tűnik úgy, hogy Szófiában nyitottak lennének bármiféle kompromisszumkézségre.

A Zoran Zaev, majd Dimitar Kovačevski által vezetett kormányok sikerének zálogát a Preszpa-megállapodás jelentette. A 2018-ban Athén és Szkopje között megkötött szerződés zárta le a közel harminc éven át fennálló macedón–görög névvitát, aminek értelmében az ország alkotmányos, kül- és belkapcsolatokban használt neve Észak-Macedóniára változott, s ez számos, külpolitikai és külgazdasági sikert hozott Szkopje számára. Ezek közül kiemelendő az ország [NATO tagsága](#) (2020), felvétele a regionális szinten jelentős Fekete-tengeri Gazdasági Együttműködésbe, valamint a

Görögországgal és Ciprussal megnőtt politikai, gazdasági és turisztikai kapcsolatai. A névita lezárásával Észak-Macedónia a térség példaországa lett a kétoldalú konfliktusok diplomáciai úton való rendezésében. Az elért eredmények ellenére a névváltoztatás társadalmi elfogadottsága a macedónok körében továbbra is alacsony, s az egybeforrott az ország uniós integrációjának sorozatos megakadásával, a VMRO–DPMNE politikai DNS-ének pedig szerves része lett az „észak” használatának kategorikus elutasítása. Ezt az álláspontot az új elnök és a miniszterelnök-jelölt is folytatja: elnöki beiktatása során Siljanovska-Davkova nem Észak-Macedóniára, hanem „Macedóniára” [esküdött fel](#), a köztársasági elnök hivatalos kormányzati oldalán is az ország régi neve szerepel, míg májusi választási győzelmük után Mickoski az X-en „[macedóniázott](#)” egyet.

Ezen erőteljes politikai kinyilatkozásokat Görögország pedig korántsem fogadta tárt karokkal; az „Észak-ellenes” megnyilvánulásoknak komoly következményei lehetnek a jószomszédi kapcsolatok és az ország uniós integrációjának területeiben. Feltételezhetően a lehetséges károkat feltérképezve már elindult egy „enyhülési folyamat”: a VMRO–DPMNE vezető politikusai és a köztársasági elnök is biztosította az ország nemzetközi partnereit, hogy a Preszpa-megállapodásban előírtakat tiszteletben tartják és alkalmazni fogják, miközben a mindenkit megillető szólásszabadság elve alapján ők továbbra is a „Macedónia” megnevezést kívánják [használni](#). Az már a jövő egyik megválaszolatlan kérdése, hogy Athén mennyire fogja ezen érvelést elfogadni, vagy ezt továbbra is a Preszpa megállapodás *szellemének* megsértéseként interpretálja-e az amúgy szintén jobboldali görög kormány. Végezetül érdemes megemlíteni, hogy az óvatosabbá váló retorika az ország új nevével kapcsolatosan összefüggésben lehet az Egyesült Államok Balkán-politikájával: az új észak-macedón vezetők nem szeretnék megkockáztatni, hogy felkerülnek Washington [szankciós listájára](#), ahol olyan politikusok és gazdasági körök képviselői vannak, akik a térség stabilitását és jószomszédi kapcsolatait fenntartó egyezmények, köztük a Preszpa megállapodás, utóéletét kívánják aláásni. A VMRO-DPMNE vezette új kormány külpolitikai legitimitációjához pedig elengedhetetlen az, hogy ne vívja ki a nyugati partnerei haragját.

Összefoglalás

A 2024-es elnök- és parlamenti választásokkal visszatért a hatalomra a VMRO–DPMNE. Dacára annak, hogy a kormányalakítás folyamata zökkenőmentesen (és rekordidő alatt) zajlott le, az elkövetkező hónapok számos politikai jellegű megválaszolatlan kérdést és dilemmát rejtenek.

Mennyire tudja politikai és gazdasági reformígéreteit beváltani a kormány, és képes lesz-e a társadalmi morál helyreállítására? Képes lesz-e rendezni az alkotmánymódosítás kérdését és azáltal dinamizálni Észak-Macedónia uniós integrációját? Miképpen tud majd a jobboldali kormány a Preszpa megállapodásban vállaltak kapcsán, a kül- és belpolitikai színtéren egyszerre sikeresen lavírozni? A VMRO–DPMNE, jelentős társadalmi legitimitációjának köszönhetően, kulcsszerepet tölthet be az ország gazdasági és társadalmi helyzetének növelésében, egyben lehetősége van a kétoldalú problémáinak kezelésére is. Ezek eléréséhez viszont a kormánynak óvatosan kell egyensúlyoznia a nemzeti célok és a kétoldalú feszültségek között, melyek gátolhatják az ország elsődleges külpolitikai céljait.